

Дорофєєва І.В.,
асистент,
Кіровоградський ДПУ
ім. Володимира Винниченка

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЇ

В статтє рассматриваются понятия «творчество», «творческая личность», «творческие способности» и условия эффективности развития творческих способностей будущих учителей технологии.

In article are considered notions "creative activity", "creative personality", "creative abilities" and condition to efficiency of the development of the creative abilities of the future teachers technologists.

На сучасному етапі розвитку суспільства відбуваються глибинні соціальні та економічні перетворення. Прискорений розвиток науково-технічного прогресу наклало свій відбиток на всі сфери діяльності людини. Процес перевтілення науки у безпосередню виробничу силу, змінив характер творчості: вона стала носити більш масовий характер. У зв'язку з цим висуваються підвищені вимоги до рівня творчих здібностей особистості, яка вмє самостійно вирішувати різноманітні задачі, які виникають в процесі професійної діяльності.

Усе це вносить корективи в цілі та задачі процесу професійної педагогічної освіти. Основна мета вищої школи – підготовка висококваліфікованих, творчо мислячих спеціалістів. У наш час для майбутнього викладача звичайного володіння певної сумою знань та вмінь недостатньо, необхідна його постійна готовність до змін, готовність до творчої діяльності.

Проте, практика свідчить, що в професійній діяльності більшості вчителів переважає спрямованість на традиційність, що обмежує діапазон прояву та розвитку творчих здібностей учнів. Подолання виявлених деформацій, на наш погляд, можливо на основі подальшого вдосконалення процесу підготовки спеціаліста у вищій школі, пошуку новий шляхів розвитку творчих здібностей майбутніх вчителів.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що дослідженню проблеми підготовки вчителя до творчої діяльності приділяється належна увага, зокрема змісту педагогічної освіти

(А.М.Алексюк, С.У. Гончаренко, М.Б. Євтух, І.А. Зязюн, І.П. Підласий та ін.), вдосконаленню технологій навчання майбутніх учителів (В.Г. Бондар, О.Г. Мороз, О.М. Пехота, О.Я. Савченко та ін.), оптимізації методів і прийомів їх професійної підготовки (Д.Н. Кавторадзе, М.М. Поташник, Т.С. Яценко та ін.), орієнтації студентів вищих педагогічних навчальних закладів на творчість (І.М. Гуткіна, В.А. Кан-Калик, Н.В. Кичук, Л.М.Лузіна, М.В. Нікандров, С.О. Сисоєва, П.М. Щербань, Р.Х. Шакуров та ін.), процесу розвитку творчого потенціалу студентів під час навчально-пізнавальної діяльності (С.С. Гасанов, П.Ф. Кравчук, В.А. Лисовська, О.Ф. Приходько та інші), формуванню готовності майбутнього вчителя до педагогічної творчості (Н.М. Брутусова, З.С. Левчук, А.Ф. Линенко).

У наш час у розвитку педагогічної освіти намітився перехід від предметно-центричної освіти при підготовці спеціаліста до орієнтованої на особистість підготовки, з пріоритетом розвитку творчого потенціалу вчителя, з метою оптимізації процесу розвитку творчих сил особистості учня (В.П. Зінченко, А. Маслоу та ін.). Однак, як свідчить практика психолого-педагогічних досліджень (І.Ф. Ісаєв, В.А. Сластьонін, Є.Н. Шиянов та ін.), ще й досі зберігається протиріччя між вимогами, висунутими до професійного становлення особистості майбутнього вчителя, орієнтованого в професійній діяльності на розвиток творчих сил особистості учня, та фактичним рівнем готовності випускників педагогічних учбових закладів до здійснення процесу творчого розвитку учнів; між типовою системою підготовки вчителя та індивідуально-творчим характером його діяльності.

В психолого-педагогічних дослідженнях накопичений вагомий матеріал теоретичного і практичного характеру з проблем творчості. Аналіз літератури вказує, що в сучасній науці не існує однозначної інтерпретації визначення „творчість”. Термін „творчість” вживається в різноманітних розгалужених словосполученнях, таких як „творчі здібності”, „творча особистість”, „творчий потенціал”. Ці значення ще більше посилюють картину неоднозначності. Розглянемо основні визначення поняття творчості, з яких прямує розвиток в наступному концепції творчих здібностей. Творчість розуміється, як спроможність породжувати незвичайні ідеї, відхилятися від традиційних схем мислення, швидко вирішувати проблемні ситуації. Словник Дривера визначає термін „творчий” як „утворюючий будь-який істотно новий продукт, коли конструюється нова комбінація ідей або образів (в тому розумінні, коли вона винайдена самостійно, а не з

імітована), також положення про синтез мислення, коли продукт розуму не є звичайним додаванням”.

У дослідженні А.З. Рахімова проведений якісно-кількісний аналіз значень творчості, існуючих у різних джерелах. В процесі проведеного аналізу А.З. Рахімов виявив 125 основних найбільш частих змістовних сполучень, які відображають розуміння суті творчості. Виявлені значення були умовно поділені на чотири тематичні групи, кожна з яких відображає специфіку підходу до розуміння творчості:

1. Творчість – це найвищий прояв активності людської діяльності (12,8%).

2. Творчість – це цілеспрямована перетворювальна діяльність по вирішенню протиріч (22,4%).

3. Творчість – це засіб самоствердження, самовиразу, самореалізації (32%).

4. Творчість – це цілеспрямована діяльність по створенню нових суспільно вагомих цінностей.

У цілому ж, визначення феномену „творчості” проводиться з точки зору змісту процесу та його результатів. Більш продуктивної, на наш погляд, є характеристика творчості з точки зору його процесуальної специфіки, оскільки саме в цьому напрямку отримані більш вагомі результати.

Так само і визначення творчої особистості характеризується великим розмаїттям.

У роботах В.І. Андреева, на наш погляд, дається інтерактивний підхід до визначення творчої особистості у плані можливостей практичної педагогічної оцінки та самооцінки рівня її сформованості. Учений подає також одну з найкращих і найбільш універсальних класифікацій творчих особистостей.

Теоретик-логік характеризується здатністю до широкого узагальнення, класифікації та систематизації інформації. Люди цього типу чітко планують свою роботу, для них характерна висока обізнаність та розвинута інтуїція.

Теоретик-інтуїтивіст – це тип творчої особистості, для якої характерна здатність генерувати нові, оригінальні ідеї, фантазії, творча уява. Творці цього типу – це великі винахідники, автори нових концепцій, шкіл і напрямів.

Практик – це тип творчої особистості, який завжди прагне до експериментальної перевірки своїх нових гіпотез.

Організатор володіє високим рівнем здібностей щодо організації колективу для розробки і виконання нових завдань. Під керівництвом таких людей створюються наукові школи і творчі групи.

Ініціатор – це тип творчої особистості, для якої характерні ініціатива і натхнення, особливо на початкових етапах розв'язання нових творчих завдань [1].

Активна творча діяльність учителя дає позитивний результат у тому випадку, коли буде базуватися на двох основах: розвитку творчої активності студентів у вузі й подальшій організації творчого пошуку вчителя в школі. Саме тому одним із завдань вузівської підготовки майбутніх учителів є розвиток їхніх творчих здібностей, нестандартного мислення, формування вмінь та навичок здійснювати в майбутньому навчально-виховний процес на творчому рівні.

Аналіз філософської та психолого-педагогічної літератури, її осмислення дозволяють нам запропонувати наступний підхід до визначення творчої особистості. Творча особистість – це креативна особистість (особистість, що має внутрішні передумови творчої активності), яка внаслідок впливу зовнішніх факторів набула необхідних для актуалізації творчого потенціалу людини додаткових мотивів, особистісних утворень, здібностей, що допомагають їй у творчій діяльності.

Загальновідомо, що особистість має розвиток в діяльності. Творчості не можна навчити за допомогою демонстрації чи розповіді. Творчі якості особистості можуть бути розвинені тільки у діяльності, яка носить продуктивний характер. За наявності діяльної активності творчий потенціал, розкриваючись та розвиваючись, перетворюється в творчу спроможність, іншими словами у спроможність творчо підходити до будь-якої діяльності (у цьому полягає універсальний характер творчої спроможності).

Разом з тим слід пам'ятати, що творчий розвиток людини має свої особливості і труднощі. По-перше, як відзначає С.О.Сисоєва, здатність людини до творчості не характеризується якоюсь однією конкретною здібністю (виключаємо тут випадки прояву яскравої обдарованості: музичної, художньої тощо). Це інтегративна якість особистості, яка відображає її особливу внутрішню структуру спрямованість, певні психічні процеси, характерологічні якості, уміння. Природжене і набуте виступає тут у діалектичній єдності і нерозривному зв'язку. Дослідники проблеми творчості, як правило, під поняттям „творчі здібності” розуміють синтез

властивостей і особливостей особистості, які характеризують ступінь її відповідності вимогам певного виду навчально-творчої діяльності і обумовлюють рівень результативності (продуктивності) такої діяльності. Головною ознакою творчої особистості вважаються її творчі якості, тобто індивідуально-психологічні особливості людини, які відповідають вимогам творчої діяльності і є умовою її успішного виконання. Тому проблема цілісного педагогічного впливу, який би забезпечував інтеграцію психолого-педагогічних умов навчання з внутрішньою "творчою" структурою особистості є надзвичайна складна для реалізації у системі масового навчання.

Переважаюча та виключна особливість виховної області „Технологія” полягає в тому, що, по-перше, вона охоплює весь процес виховання в навчальній школі, починаючи з початкової і закінчуючи старшою школою, а по-друге, в базовому навчальному плані це практично єдина предметна область, де поряд із засвоєнням теоретичних знань, вагома роль відводиться предметно-практичній творчій діяльності учнів. Таким чином, виконуються дві умови ефективності творчого розвитку школярів: 1) тривалий проміжок часу навчання; 2) практична утворювальна діяльність учнів. Інтеграційний характер змісту виховної області „Технологія” створює основу для міжпредметних зв'язків. У пошуку цих зв'язків полягає творчий компонент навчання.

Організаційно-методичну основу навчання технології складає проектна діяльність учнів. Тут має місце використання наукових методів пізнання у навчанні (якщо розглядати дослідну діяльність, як ядро проектного заходу).

Проектний метод навчання орієнтований на прояв та формування саме творчих здібностей учнів, але тій самій меті відповідають і певні модулі змісту технології. Мова йде про декоративно-прикладну творчість, художні ремесла, навчання яким має яскраво означену художньо-естетичну спрямованість.

На основі методу проектів поєднуються пізнавальна і перетворювальна діяльність учнів, підвищується рівень засвоєння знань. Адже логіка побудови проектів ґрунтується на включенні учнів у всі етапи практичної діяльності, що підвищує актуальність трудового навчання, як навчального предмета, який не тільки сприяє формуванню в учнів трудових умінь і

навичок, а й створює можливості для інтелектуального розвитку особистості, формування цілісної творчої індивідуальності [2].

Ще одним важливим засобом формування інтелектуально розвиненої творчої особистості є творчі задачі. Це неординарні задачі, в яких сформульовано певну вимогу, що виконується на основі знання законів, але відсутні прямі чи непрямі вказівки на ті явища, закономірностями яких слід скористатися для розв'язування цих задач.

Використання на заняттях творчих задач дозволяє не лише підвищити рівень знань студентів за рахунок активізації їх навчально-пізнавальної діяльності, але й сприяє розвитку їх творчих здібностей. Можливість та доцільність використання творчих задач підтверджується педагогічною практикою. Правильний підбір та методика постановки таких задач надає навчальному заняттю природності та досконалості. Результатами виконуваних досліджень, що має місце при розв'язуванні такого типу задач, стає новий для суб'єктів навчання та розвитку ідеальний продукт у вигляді нових знань. Звідси виходить, що діяльність учнів під час розв'язування творчих задач є творчою і, звичайно ж, сприяє розвитку їх творчих здібностей.

І звичайно, неможливо не сказати про те, що давно доведено, як мало залежить професійний ріст від тиску на особистість і лише щиро прагнувши цього, можна досягти високих результатів у роботі.

Таким чином, ефективність розвитку творчих здібностей майбутніх вчителів досягається при одночасній реалізації наступного комплексу педагогічних умов:

1) при організаційному забезпеченні творчої спрямованості процесу навчання, тобто побудові навчання, як систематичного виявлення та вирішення творчих задач, виконання творчих проектів;

2) при змістовному забезпеченні процесу оволодіння різними стратегіями вирішення творчих задач;

3) при забезпеченні емоційного прийняття творчої діяльності засобами діалогічності навчання.

Для підготовки майбутнього вчителя, який може ефективно організувати і керувати творчістю школярів, треба створити такі умови у процесі його навчання, за яких сам майбутній педагог пройшов би усі етапи і відчув би та глибоко пройнявся б специфікою та особливостями такої творчої діяльності.

Творчий потенціал особистості вчителя технології формується на основі психолого-педагогічних і предметних знань, нових ідей, вмінь і навичок, які дозволяють знаходити та використовувати оригінальні рішення, новаторські форми і методи під час виконання своїх професійних функцій. Тільки ерудований вчитель, який має спеціальну підготовку, на основі аналізу ситуації та сутності проблеми, шляхом творчої уяви здатний знайти нові, оригінальні шляхи і способи її рішення.

Список використаних джерел

1. Андреев В.И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности. - Казань, 1988. - 228 с.
2. Кравченко Т. Методика розробки творчих проєктів у процесі вивчення основ технології обробки харчових продуктів//Трудова підготовка в закладах освіти.-№ 3, 2004. – 123с.
3. Рахимов А.З. Психодидактика: пед. акмеология. Пед. технология творчества: Учеб. пособие . - Уфа : Творчество, 1996 - 207 с
4. Сисоєва С.О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня -К. Поліграфкнига, 1996 -406 с.

Родіонова Н.М.,
викладач,
Луганський національний
університет ім. Т.Шевченко

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ФАХІВЦІВ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Исследована індивідуалізація обучения спеціалістів швейного профіля в контексте современных тенденцій развития профессионального образования. Определены направления решения проблемы индивидуализации профессионального обучения специалистов швейного профіля.

Researched the individualization of sewing industry workers' studying in the context of vocational education tendency of development in present-day. Determined the ways of solving the problem of sewing industry workers' studying individualization.

Метою статті є наведення результатів дослідження індивідуалізації підготовки фахівців швейного профілю у контексті сучасних тенденцій